

מתכונים מבראשית

קריאה בשיר 'בלילות אהובתי',
מגדלת תינוקות בבטנה' מאת אלמוג
בהר

'בלילות אהובתי, מגדלת תינוקות בבטנה', זהו השיר הפותח את הספר שירים לאסירי בתי-הסוהר של אלמוג בהר, בהוצאת אינדיבידואל 2016. אני אוהב לפתוח ספרי שירה ולקרוא את השיר הראשון כמיין סמן לשירים שיבואו לאחר מכן. אפשר לקרוא דרכו את תעודת הזהות ואת החותמת הפואטית של המשורר.

השיר מכניס אותנו ישירות לתוך זמן היריון. החיים מתארגנים סביב ההיריון, התקווה, ההולדה והאהבה של המשורר לבת זוגו. השיר מתחיל באישי, בתוך המרחב של מבט בן הזוג על בת הזוג.

"בלילות אהובתי, מגדלת תינוקות בבטנה/ בבית החרושת של הרחם." השיר נפתח בשעת לילה, שעת אהבה, שעת מבט, שעת גדילה של תינוקות. בכל שיר אחר, הדרך המוצעת על ידי הביטוי, 'בית חרושת של הרחם' היה הופך לביקורתי ואירוני, כך המשפט הראשון לא מאפשר לנו קריאה כזאת. אפשר לקרוא את השיר ברובד הפואטי של לידת שירים, כמו לומר: בלילות כתיבתי מגדלת שירים בבטנה, בבית החרושת (רחם) השירה. כך פותח בהר בנקודת הפוריות, שיש בה גם זוגיות וגם הולדה. מנקודה שיש בה עתיד. דווקא בימינו, ולמרות הכותרת החתרנית של הספר, ואולי בגללה, מציג בהר שירים לאסירי בתי הסוהר כאקט של תקווה: לקרוא שירים על זוגיות, הולדה, על תקווה שבה החברה האנושית מתפתחת. שירים על התפתחות של אושר, שמתרחש בתוך בית, כלומר, יש אפשרות גם למעמד בינוני למוצאו. לקרוא על השפע הזה ולדמיין את עצמנו כחלק בתוכו, אפילו מתוך בית הסוהר. האלטרנטיבה המוצעת כאן לחיים היא בניגוד באופק של הולדה, שבה למרות היעדר הבית, היעדר הזוגיות, היעדר הפוריות, היעדר החברה - נוכל לדמיין משהו קטן וטוב.

"ובימים היא מתקנת איברים/ מפרידה אצבעות מקרום הדג שדבק בהן/ משילה זנבות קדמוניים" נדמה שהאשה היא האלוהים: גם מתקנת איברים, גם מפרידה בין אצבעות התינוק שהוא סוג של דג ברחם וגם משילה זנבות קדמוניים. היא מעבר לגבולות הזמן, הידע שלה קדמוני ובהווה: בימים היא עובדת, בלילות הם גדלים. החלוקה ברורה. הזמן הוא זמן מיתי. האהובה הופכת ליצור קדמון ופוסטמודרני כאחד, יש לה ידע מתחילת האנושות ועד היום. אשה שיש

אלמוג בהר

בלילות אהובתי, מגדלת
תינוקות בבטנה

בלילות אהובתי, מגדלת תינוקות בבטנה
בבית החרושת של הרחם.

ובימים היא מתקנת איברים

מפרידה אצבעות מקרום הדג שדבק בהן
משילה זנבות קדמוניים

פוקחת עיניים מאחורי עפעפים עקשניים
מלמדת ללכת סודות על קצב פעימות

קוצצת צפרניים ראשונות

סורקת שערות ראשונות

ומבחינה זכרים מנקבות.

והתינוקות ישנים בימים

ובלילות הם ערים בבטנה

צופים בעצמם מתארכים ומתרחבים

וזה שהיה זרע אחד וכיצית אחת

גדלו כבר פגריגיר הארז

וזאת שהיתה כשעועית הלבנה

גדלה כקלפת האפונה הירוקה.

והתינוקות מנסים להעיר אהובתי בלילות

לוחשים לה מלים בשפות ששכחה

מלטפים לה דפנות של בטן

מושכים חבלי טבור

מפים על קירות שליה

על מחלות רחם.

והיא אינה מתעוררת

גרגיר ארז תופח בבטנה והיא

מאריכה שנתה

אומרת ללבה

עוד שנים רבות אני מתעוררת אחריהם בלילות

עתה לישן, לישן.

ואני לפעמים מתעורר אחריהם באמצע הלילה

להצמיד און לתחתיות בטנה

לזהות לב, ועוד לב

לזהות כיצד גם לבי מתרחב בהריון שליה.

לה כוחות מאגיים או שהפעולה של גידול
ילדים, הופכת יותר ויותר חידתית, גדולה
מהחיים בעיני המשורר, הנותר קפוא להביט
בה.

"פוקחת עיניים מאחורי עפעפים עקשניים/
מלמדת ללכת סודות על קצב פעימות/
קוצצת צפרניים ראשונות/ סורקת שערות
ראשונות/ ומבחינה זכרים מנקבות." לאשה
בשיר הזה יש כוח להביא חיים, ללמד,
לקצוץ ציפורניים, לסרוק שערות, להבדיל
בין זכר ונקבה; אך בעיקר נשמע כאן קולו
של הגבר, שעומד בצד, אינו מצליח לעשות
מה שהאשה עושה ביום, וגם לא להיות
קשור למה שקורה בבטנה בלילה. הוא רק
יכול להביט ולבטא את הרעיונות שבאים
מההתבוננות הרציפה בה. ביכולתה של
האשה להבחין בין מגדרים והיא מתקינה
סדר בעולם של המשורר. שימו לב לשורת
הפעלים: פוקחת, מלמדת, קוצצת, סורקת
ומבחינה. האשה היא בעלת הכוח, הפעולה.
כשהכל ראשוני, זעיר, כשהעובר עדיין סוג
של דג, היא יכולה לפקוח את עיניו, ללמד
את לבו, לקצוץ את ציפורניו, לסרוק
את שערו (להפוך אותו לבנה). והשורה
האחרונה, המבחינה בין גבר לאשה, מראה
את המשורר עומד מיוחד ומבולבל אל מול
הפעולות הפשוטות-המסתוריות האלה.

"והתינוקות ישנים בימים/ ובלילות הם ערים
בבטנה/ צופים בעצמם מתארכים ומתרחבים/
וזה שהיה זרע אחד וכיצית אחת/ גדלו
כבר כגרגר הארז/ וזאת שהיתה כשעועית
הלבנה/ גדלה כקליפת האפונה הירוקה." הזמן
שלאחר הלידה מתהפך. הילדים עדיין בזמן
רחם, ישנים בימים וערים בלילות. הם
עדיין יכולים, ברגע שלאחר הלידה, לחזור
ולהיכנס לרחם. וכאן לרגע נדמה, שבמבטו
של המשורר בזוגות הוא: א. הופך לסוג של
תינוק, ובונה את ילדותו, מתוך מבט בגדילת
בנו. ב. הוא חוזר דרך המבט בבנו אל תוך
בטן האשה כהדהוד של מעשה אהבה. ג.
כיצד נבנה הזיכרון: כשהתינוקות "צופים
בעצמם מתארכים ומתרחבים", כשהמשורר
הופך להיות "לוח חלק" ולומד דרך נקודת
ראשית בצמיחת הזיכרון שהוא דבר נפרד
מהמציאות עצמה.

הזרע והביצית גדלים והמשורר מפתח סוג
חדש של משקלים כדי לתפוס את גודלם.
הזכר והנקבה הפכו לגרגר ארז, והנקבה
משעועית לבנה נהפכה ירוקה כקליפת
האפונה (אפשר להבחין בהומור וברמז
לסיפור ג'ק והאפונים). ההקבלה בין מעשה
בריאה אנושית לטבע היא מחשבה פגאנית.
הוא מחזיר את מה שהופרד בין הטבע
לתרבות אל המשכיות הלקוחה מעולם
המוזון: ארז, שעועית לבנה, אפונה ירוקה.
מה שמחזיר אותנו לקריאה הפרשנית של